

Marcin Zajenkowski

MENTAL SPACE

Salomon Resnik

1. WSTĘP

Salomon Resnik w książce *Mental Space* rozwija interesującą koncepcję ludzkiej psychiki przy użyciu metafor dotyczących przestrzeni. We wstępie autor przywołuje intuicje stojące za jego teorią. Odwołuje się tu zarówno do własnych doświadczeń, jak i zjawisk opisanych już w psychoanalizie. Można je skrótowo przedstawić następująco.

Resnik pisze, że w dzieciństwie, jak większość dzieci, marzył o swoim pokoju, którego nie miał.

Kiedyś idąc w tłumie doświadczył samotności pomiędzy ludźmi. Odkrył, że istnieje w człowieku miejsce, w którym można doznać własnej intymności.

Największym wyzwaniem życiowym człowieka jest znalezienie dla siebie przestrzeni, żeby być w niej sobą. Ta zdolność do odnalezienia własnej przestrzeni psychicznej jest ściśle związana ze zdolnością do doświadczania bycia samemu.

Freud opisywał nasz aparat psychiczny jako rozciągnięty w przestrzeni.

W procesie analitycznym mamy do czynienia ze spotkaniem dwóch przestrzeni: pacjenta i terapeuty.

Słuchać znaczy opuścić własną przestrzeń dla drugiego (mówi się, że nie ma w kimś miejsca dla innej osoby).

Cielesność i śmiertelność człowieka stawiają granice ludzkiej przestrzeni.

Dialog to dzielenie się przestrzeniami własnymi poprzez stworzenie wspólnej przestrzeni.

2. PRZESTRZEŃ DLA PSYCHOANALIZY

Filozofia to kontemplacja świata, a psychoanaliza to wewnętrzna kontemplacja nas samych i odkrywanie nieświadomości. Aby to osiągnąć potrzebujemy drugiej osoby. Psychoanaliza opiera się na relacji: przeniesienie – przeciwprzeniesienie, dlatego Freud podkreślał ograniczenia autoanalizy.

Termin przestrzeń psychiczna nie jest synonimem świata wewnętrznego; zawiera również świat zewnętrzny i relacje z innymi. Relacja psychoanalityczna nie jest budowana jedynie na bazie słów. Tworzy ją atmosfera tego co jest w danej chwili obecne.

Setting czasu i miejsca, rytm pracy tworzą przestrzeń analityczną.

3. PRZESTRZEN NA MYŚLENIE

Rozważania na temat przestrzeni i myślenia oparł Salomon Resnik na opisie przypadku Liliane. Liliane to inteligentna, wrażliwa i krucha osoba cierpiąca z powodu symptomów neurotycznych i zaburzeń zachowania. Była bardzo spięta i nerwowa, rzadko się uśmiechała, raczej smutna. Na jednej z sesji, po długim milczeniu powiedziała: *„Nie mam nic więcej do powiedzenia. Pracuję ciężko i nie mam czasu na myślenie. Czas, który powinien być przeznaczony na myślenie jest zazwyczaj podporządkowany innym celom”* Wg Resnika to objaw typowy dla naszych czasów. Wewnętrzna przestrzeń Liliane była ciągle przez coś zajęta, nie było chwili przerwy.

Jej praca polegała na publikowaniu krótkich artykułów i informacji. Liliane mówiła, że jej głowa jest pełna politycznych polemik, rzeczy które czytała w gazetach, Ale podmuch wiatru potrafi je wymieść z jej umysłu – tak więc nie były jej własne.

W dalszej prezentacji przypadku Liliane Resnik porusza zagadnienia związane z superego, z energią psychiczną, a także ze stanami izolacji i konfuzji.

Psychoanaliza to obserwacja życia którym żyjemy, naszego świata zewnętrznego i wewnętrznego. Omawiając zależność między tymi dwoma realnościami – światem zewnętrznym i wewnętrznym – odwołuje się Resnik m.in. do sztuki, do obrazów Rene Magritte'a, Vincenta Van Gogha, Giorgio de Chirco, a także do obrazów swoich pacjentów (reprodukcje tych obrazów są zamieszczone w książce).

4. PRZESTRZEŃ NA ŚNIENIE

Pacjent psychotyczny nie rozróżnia między jawą a snem. Zdrowy człowiek po obudzeniu się dostrzega tę różnicę. Psychotykom w snach brakuje ram ich przestrzeni. Często w ich snach pojawiają się motywy przestrzenne: korytarze, drzwi, lustra itp.

Lilian śniła jednocześnie siebie dorosłą i pięcioletnią. To przestrzeń snu. Interpretacja snu poszerza przestrzeń skojarzeń.

5. PRZESTRZEŃ. ILUZJE I HALUCYNACJE

Psychoza oznacza utratę kontaktu z rzeczywistością. Narcystyczne ego odrzuca świat zewnętrzny i jego wartości, niejednokrotnie zwraca się przeciwko własnemu umysłowi. Aparat psychiczny jest mediatorem w naszej relacji z rzeczywistością, ale rozszczepione psychotyczne ego atakuje ten aparat

Odette, psychotyczka, 28 lat. Opowiadała, że we śnie widziała dom Resnika i że był pusty w środku. Powiedziała, że chciałaby być psychoanalytykiem. Resnik interpretował, że

ona chciałaby być nim, wejść do jego głowy, włożyć swoją pustkę do jego przestrzeni mentalnej (projekcyjna identyfikacja). Herbert Rosenfeld twierdził, że jednym z objawów psychozy jest próba zajęcia przestrzeni mentalnej analityka i połączenie się z nią. Pacjent umieszcza w terapii swoją chorą i zdrową część.

Psychotycy mają czasem wrażenie jakby byli poza swoim ciałem, wszędzie w przestrzeni. Resnik opisuje pacjenta który nabierał granic dopiero w gabinecie.

6. PRZESTRZEŃ PSYCHICZNA A PRZENIESIENIE

7. PRZESTRZEŃ UROJEŃ. PRZESTRZEŃ KREACJI

W tych dwóch rozdziałach Resnik opisuje swoją pracę z Charlsem, młodym, 22-letnim pacjentem schizofrenicznym. Pokazuje narodziny i rozwój przeniesienia, a także jego specyficzną formę. Resnik pisze, że pacjent i analityk muszą znaleźć wspólny język, który będzie mediatorem pomiędzy dwoma różnymi światami.

Resnik proponuje termin „podwójne przeniesienie” na opisanie sytuacji przeniesienia i przeciwprzeniesienia. Praca psychoanalityczna opiera się na uczuciach i fantazjach pacjenta, ale także na uczuciach i fantazjach analityka.

8. PODSUMOWANIE

Komunikacja z Drugim wymaga przyjęcia przeżyć, wzorów relacji z obiektem, obiektów, systemu wartości – wszystkich elementów, które tworzą wewnętrzny świat i zewnętrzną osobę, maskę którą nosimy.

Psychoanaliza oznacza możliwość, w przeniesieniu, przywołania przeszłych doświadczeń, powołania ich na nowo do życia, zakomunikowania ich i zrozumienia.

Psychoanaliza może być mediatorem, metaforycznym pomostem pomiędzy różnymi aspektami rzeczywistości. Poszukiwanie wiedzy o samym sobie jest często bolesne, ale żywotnie istotne i fascynujące.